

UNIVERSITETI I PRISHTINËS "HASAN PRISHTINA"

FAKULTETI EKONOMIK

MSc. Bashkim Mustafa

**NDIKIMI I NDRYSHIMIT TË NORMËS SË
TVSH-së NË BUXHET DHE NË ZHVILLIMIN
EKONOMIK TË KOSOVËS**

PUNIM I DOKTORATËS

Prishtinë, 2018

UNIVERSITY OF PRISTINA "HASAN PRISHTINA"
FACULTY OF ECONOMICS

MSc. Bashkim Mustafa

**IMPACT OF AMENDMENT OF THE VAT
RATE IN THE BUDGET AND THE
ECONOMIC DEVELOPMENT OF KOSOVO**

DOCTORAL THESIS

Pristina, 2018

UNIVERSITETI I PRISHTINËS "HASAN PRISHTINA"

FAKULTETI EKONOMIK

MSc. Bashkim Mustafa

**NDIKIMI I NDRYSHIMIT TË NORMËS SË
TVSH-së NË BUXHET DHE NË ZHVILLIMIN
EKONOMIK TË KOSOVËS**

PUNIM I DOKTORATËS

Mentori

Prof. Asoc. Dr. Drita Konxheli

Prishtinë, 2018

1.0. HYRJE

Qëllimi i këtij punimi është analiza e ndryshimit të normës së TVSh nga 15% në 16% në të hyrat buxhetore dhe zhvillimin ekonomik të Kosovës. Obligimi ligjor për pagimin e tatimit ndaj shtetit do të thotë marrja e një pjesë të te ardhurave të obliguesit tatimor në dobi të mbushjes së buxhetit të shtetit, për plotësimin e kërkesave publike në interes të individit dhe shoqërisë. Çdo pagim i tatimit ka efekt të natyrës ekonomike dhe sociale, njëkohësisht do të ndikojë në të ardhurat e obliguesit tatimor duke e zvogëluar fuqinë blerëse. Procesi i të tatuarit është shumë i ndërlikuar dhe kërkon analiza dhe sqarime, për çdo ndryshim të normës tatimore duhet të shpjegohen efektet të cilat lajmërohen gjatë mbledhjes së tatimit dhe gjatë shpenzimit të tyre dhe reflektimet në ecurinë buxhetore të shtetit. Në dekadat e fundit Tatimi i Vlerës së Shtuar (TVSh) ka qenë një ndër kontribuuesit më të mëdhenj në buxhetin e shteteve të BE-së, dhe së fundmi edhe në vendet në tranzicionit.

Një ndër shtetet e tranzicionit që e ka aplikuar TVSh është edhe Republika e Kosovës e cila brenda një dekade ka bërë disa herë ndryshimin e normës së TVSh, nga viti 2001-2009 me 15%, ndërsa nga viti 2009 e tutje në 16%, ndërsa ndryshimet e fundit të vitit 2016 nuk janë përfshirë në punim. Andaj ky hulumtim do të analizojë efektet e ndryshimit të normës së TVSh dhe reflektimin e tij në të hyrat buxhetore dhe në zhvillimin ekonomik të Republikës së Kosovës për periudhën 2001-2014.

Duke e shqyrtuar literaturën dhe të dhënat që do të sigurohen nga institucionet përkatëse, do të bëjmë analizat krahasuese që nga vendosja e normës së TVSh në vitin 2001 dhe komplet periudhën e studimit deri në vitin 2014. Do të studiohen analiza krahasuese përmes modeleve ekonometrike të regresionit të shumëfishtë linear duke krahasuar periudhën 2001-2009 me periudhën 2009-2014, përmes së cilës do të matet efekti i ndryshimit të TVSh. Analizimi dhe grumbullimi i këtyre të dhënave, do të na mundësojë të bëjmë krahasime nga viti në vit dhe të nxjerrim përfundimet lidhur me efektet që ka pasur TVSh, në mbushjen e buxhetin të Republikës së Kosovës, në investime të huaja direkte, në shpenzime publike dhe në konsumin e përgjithshëm si pjesë e pa ndashme e tatimeve indirekte dhe në zhvillimin ekonomik. Analizimi dhe përpunimi i rezultateve nga të dhënat e grumbulluara dhe konstatimet së ku është bërë mbledhje me e madhe nga kjo normë tatimore, nga të hyrat vendore apo nga të hyrat në pikat doganore. Analizimi përmes modeleve ekonometrike do të na mundësojë në vërtetimin e hipotezave, arritjen e objektivave të vendosura në

këtë punim dhe arritjen e qëllimit final. Të dhënat e grumbulluar do të na shërbejnë të analizojmë ndryshimin e TVSh, si ka ndikuar në lëvizjet e kurbës së ofertës dhe kërkesë në treg, lëvizjet e çmimeve të mallrave dhe shërbimeve dhe fuqinë blerëse të konsumatorit. Po ashtu do të analizohet pjesëmarrja e TVSh në buxhet, para ndryshimit të normës tatimore nga 15% në 16%, sa ka ndikuar ndryshimi i të hyrave në buxhet dhe në zhvillim makroekonomik, roli i TVSh në mbushjen e buxhetit dhe kthimi në investimet publike dhe të mira materiale. Rezultatet e fituara do të na shërbejnë për dhënjen e rekomandimeve të nevojshme më qëllim që tu shërbejnë institucioneve dhe vëndimarrësve për vendime të drejta dhe në interes të ekonomisë së vendit.

Fjalët kyçe: Tatimi në Vlerën e Shtuar, Bruto Produkti Vendor, Buxheti, Investimet e huaja Direkte, Konsumi.

2.0. Introduction

The purpose of this paper is to analyze the impact of amendment of the VAT rate from 15% to 16% in budget revenues and economic development of Kosovo. The legal obligation for the payment of tax to the state means taking a part of taxpayer's income for the benefit and filling of the state's budget, to meet public demands in the interests of the individual and the society. Any tax payment has an effect on economic and social nature, at the same time, it affects the taxpayer's income by reducing the purchasing power. The taxation process is very complicated and further analysis and clarifications are required, for any change in the tax rate, the effects that occur during tax collection and their spending, and reflections on state budget developments should be explained. In recent decades, Value Added Tax (VAT) has been one of the largest contributors to the EU budget, and recently also in transition countries. The Republic of Kosovo is one of the transition countries that has applied VAT also, which within a decade has repeatedly changed the VAT rate, from 2001 to 2009 to 15%, and from 2009 onwards to 16%, meanwhile, the latest changes of 2016 are not included in the paper. Therefore, this research will analyze the effects of the amendment in the VAT rate and its reflection on budget revenues and the economic development of the Republic of Kosovo for the period 2001-2014.

Examining the literature and the data that are provided by the relevant institutions, a comparative analysis is conducted from the application of the VAT rate in 2001 and the entire study period by 2014. Comparative analysis is studied through econometric multiple linear regression models by comparing the period 2001-2009 with the 2009-2014 period, through which the effect of VAT changes will be measured. Analysis and collection of these data will allow us to make comparisons from year to year and to draw conclusions about the effects of VAT on filling the budget of the Republic of Kosovo, foreign direct investments, public expenditures, and in general consumption as an indispensable part of indirect taxation and economic development. Analysis and processing of results from the collected data and findings on where the largest collection from this tax rate has been done, from local revenues, or from revenues at customs points. The analysis through econometric models will enable us to validate hypotheses, achieve the objectives set in this paper and accomplishment of the final purpose.

The collected data will serve us to analyze the change in the VAT, how it has affected the supply and demand curve movements, the movements of goods and services' prices, and purchasing of the consumer. It will also analyze the participation of VAT in the budget, before the amendment of the tax rate from 15% to 16%, how much has this change affected the budget revenues and macroeconomic development, the role of VAT on filling the budget and returns on public investment and material goods. The results obtained will serve us to provide the necessary recommendations that shall serve institutions and decision makers for fair decisions and in the interest of the country's economy.

Keywords: Value Added Tax, Gross Domestic Product, Budget, Foreign Direct Investment, Consumption.